

Jambalaya

MEMOIRES, SPIRITUELE LESSEN
EN NATUURWIJSHEDEN UIT
AFRO-AMERIKAANSE TRADITIES

Luisah Teish

This book is dedicated to my three Mothers:
Yemaya-Olokun
Mam'zelle Marie LaVeau
"She Who Whispers"
MOJUBA

Copyright © 1985 en 2021 Luisah Teish
© 2022 Nederlandse uitgave uitgeverij Samsara, Amsterdam
Oorspronkelijke titel *Jambalaya : The Natural Woman's Book of Personal Charms and Practical Rituals*, voor het eerst verschenen in het Engels bij HarperCollins Publishers, 195 Broadway, New York.
Deze uitgave is tot stand gekomen via HarperOne, een imprint van HarperCollins Publishers.
Vertaald uit het Engels door Jenny Mijnhijmer
Vormgeving omslag: Joyce Zethof, illustratie omslag: iStock
Vormgeving binnenwerk: Erik Thé, erikthedesign.com

ISBN 978 94 93228 66 5
NUR 728

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd zonder uitdrukkelijke en schriftelijke toestemming van uitgeverij Samsara, Amsterdam.
www.samsarabooks.com

Inhoud

Noot van de auteur: *Jambalaya 2021* 7
Voorwoord 11
Inleiding 17

DEEL EEN **Fluisterende wijsheden**

- 1 Topsy opgroeien 25
- 2 Een kronkelend pad 47
- 3 Zij die fluistert 61

DEEL TWEE **Voorouderlijke reis**

- 4 Natuuraanbidding 79
- 5 Eerbied voor de voorvaderen 93
- 6 Heiligdom van de Moeder 103

DEEL DRIE **De regenboog manipuleren**

- 7 Onder Maria's rokken 131
- 8 Moeder van de Geest 167
- 9 De regenboogslang 227

CONCLUSIE **De altaarcirkel**

281

Opmerkingen 298
Index 300

Noot van de auteur: *Jambalaya* 2021

Jambalaya werd gepubliceerd in 1985. Tot op de dag van vandaag wordt het gebruikt door individuen (ook mannen) en groepen, en wordt het beschouwd als een klassieker op het gebied van vrouwenspiritualiteit.

Het bracht het wereldbeeld, de spirituele cultuur en de rituele praktijken van de Afrikaanse diaspora uit de schaduw van het ‘hocus pocus’ en in het licht van toegankelijke spirituele kennis. Het verduidelijkte de rol van vrouwen in de spirituele cultuur, en het nodigde uit tot een respectvolle verwantschap met mensen van andere culturen. Zeer belangrijk is dat het de lezer toegang gaf tot rituelen en praktijken om spirituele groei te bevorderen die op de natuur waren gebaseerd.

Sinds de publicatie is het boek in verschillende talen vertaald. De inhoud ervan verschaftte informatie aan conferenties over het ‘menselijk potentieel’ en is opgenomen in vele bloemlezingen van academische geschriften en creatieve non-fictie. Daarnaast was het een inspiratie voor beeldende kunstenaars, romans, toneelstukken, liederen en choreografieën.

In de afgelopen dertig jaar is er veel veranderd. In 1985 werden de tradities die in *Jambalaya* aan de orde kwamen, als marginaal beschouwd en vaak gesimplificeerd. Momenteel hebben deze tradities wereldwijd erkenning en respect gekregen. Het Wereldcongres van Orishatradities en Cultuur wordt bijgewoond door vertegenwoordigers van meer dan 100 landen. Het bos van de Godin Oshun in Oshogbo, Nigeria, is door de Unesco uitgeroepen tot werelderfgoed (<https://www.travelwaka.com/osun-osogbo-sacred-grove-a-unesco-world-heritage-site-in-nigeria/>). En de praktijken van de traditie, die in het verleden werden verguisd, zijn door de Hoge Raad van de Verenigde Staten wettig verklaard (Church of the Lukumi Babalu Aye v. City of Hialeah, 1993). De herfst wordt nu breed gevierd als het seizoen van de voorouders (hoofdstuk 4), en de Godin Oya wordt vereerd als de ‘meesteres van het kerkhof’.

Wereldwijd respect voor deze tradities is niet het enige dat is veranderd sinds dit boek voor het eerst verscheen. Rituelen en gebruiken zijn ook aangepast aan onze moderne wereld. Vroeger mochten vrouwen geen trommels bespelen of ceremonies leiden. Tegenwoordig worden drumformaties geleid door vrouwen en leiden vrouwelijke priesters de belangrijkste rituelen bij inwijdingen, overgangsrituelen en begrafenissen. Toen ik *Jambalaya* schreef, werd de traditie gedomineerd door een klasse van priesters die bekendstond als *Babalawo* (de Vader der Geheimen), en velen dachten dat vrouwen alleen konden dienen als *Apetebi* (een soort directiesecretaresse) van deze meester van Ifa, het goddelijk waarzeg-systeem dat de kiem was voor alle tradities in de diaspora. Maar ook dat is veranderd. De zoektocht naar het terugwinnen van onze prekoloniale cultuur bracht aan het licht dat vrouwen vele belangrijke posities bekleedden, waaronder die van *Iyanifa* (Moeder van het Ifa) en Woman Chief.

Ik ben er trots op dat ik tot de vele vrouwen behoor die deze titels nu dragen.

We hoeven niet meer onder Maria's rokken te leven (hoofdstuk 7).

We zijn in de eenentwintigste eeuw beland, en nu kan men in een groot aantal boeken en overall online informatie vinden (soms nauwkeurig) over de voorouders en de goden. Heilige artefacten (waarvan sommige authentiek) kunnen worden gekocht in de plaatselijke boetiek, op de vlooiemarkt en op eBay. En er is, bij het grote publiek, een grotere neiging om gemeenschapsevenementen te ritualiseren en het Heilige te erkennen en te vieren. Ik heb het genoeg gehad om veel mensen te ontmoeten op conferenties en festivals, via brieven en telefoongesprekken, via e-mail en Facebook-pagina's. Ze vertellen me dat *Jambalaya* hen op hun spirituele pad heeft gebracht. En dat ze veel vragen hebben. En hoewel ik me bewust richtte tot vrouwen in het boek, is het duidelijk geworden dat zowel mannen als vrouwen de inhoud van *Jambalaya* gebruiken. Ik ben zowel verrast als verheugd over het aantal mannen dat meldt dat zij het boek "warm, duidelijk, bevrijdend" en dagelijks bruikbaar vinden. In feite hebben verschillende mannen mij gevraagd een gids te schrijven speciaal voor de spirituele man.

Sinds het boek uitkwam, heb ik een onlinegemeenschap opgebouwd, waarin ik lezers help op hun spirituele reis. Ik stel vragen aan lezers via mijn YouTube-video's, mijn online lessen en mijn berichten op sociale media. Ik nodig je uit om deel te nemen aan het gesprek.

Mijn spirituele reis brengt me over de hele wereld, en geeft me intense innerlijke vervulling. Ik nodig je uit om samen met mij van deze reis te genieten.

En ik hoop dat dit boek jullie allen nog dertig jaar van dienst zal zijn.

Yeye Luisah Teish,
17 november 2020

Voorwoord

Onze magie terugwinnen

De vrouwenbeweging heeft gewerkt aan het terugwinnen van de kennis en de macht van de vrouw. Deze zoektocht heeft geleid tot een verwerping van de patriarchale religie en de wedergeboorte van de Spirituele Vrouwenbeweging die gericht is op de natuur.

Wij hebben de ware definities van woorden geleerd, die in het verleden in angst waren gehuld en door verkeerde interpretaties werden verdraaid. Woorden als heks zijn geherdefinieerd in het licht van hun ware oorsprong en aard. In plaats van de boze, uitgedroogde, oude preutsheid van de patriarchale overlevering, kennen wij de heks als een sterke, trotse vrouw, bedreven in de natuurgeneeskunde. Wij kennen haar als een zelfbewuste vrijheidsstrijdster, die opkomt voor haar recht op haar eigen seksualiteit en haar recht om haar leven en gemeenschap te besturen volgens de wetten van de natuur. We weten dat ze werd belasterd, onderdrukt en levend verbrand om haar wijsheid en haar verzet tegen de patriarchale heerschappij.

De heksenjachten van Salem zijn voorbij, en vrouwen roepen openlijk de Godin aan onder Haar vele namen: Aphrodite, White Buffalo Woman, en Kali.

Een van de vaak genoemde doelstellingen van de Spirituele Vrouwenbeweging is het overwinnen van de broeders 'Isme'; racisme, seksisme (inclusief heteroseksisme), en classisme, de zonen van patriarchale conditionering. Patriarchale opvoeding heeft ons doen geloven dat Afrika 'het donkere continent' is, zonder enige noemenswaardige bijdrage aan de beschaving. Dit is een schandalige leugen! Afrika is, in feite, de plaats waar de mensheid begon. Griekenland en Rome erfden hun beschaving van Afrika.

Antropologie, een pseudowetenschap, voortgekomen uit het kolonialisme, concentreerde zich op de rituelen en geheime genootschappen van

Afrikaanse mannen en bestempelde de matrifocaliteit van de Afrikaanse cultuur als ‘het teken van wreedheid’.

Als gevolg van de schuld van de slavenhandel zijn de tradities van Moeder Afrika die onder de wurggreep van het christendom in de ‘Nieuwe Wereld’ overleefden, als ‘bijgeloof’ bestempeld en door de gedrukte en elektronische media op grove wijze uitgebuit.

Dit is de rotzooi die wij, de moeders, zusters en dochters van de Spirituele Vrouwenbeweging, hebben geërfd.

Als wij ons doel willen bereiken om racisme uit te bannen, moeten wij ons zuiveren van dit kankergezwel dat ons blijft verdelen en dat de vrouwenbeweging dreigt te ondermijnen.

Laten we onze genezing beginnen door het woord voodoo weer op te eisen (wat in de Fon- en Ewe-talen van West-Afrika betekent: levensbeginsel, genius en geest). Laten we het herhaaldelijk uitspreken en net zo trots als we heks zeggen. Laten we Mam’zelle Marie LaVeau eren zoals we de heksen van Salem eren. Laten we liefdevol Asase-Yaa, Aida-Wedo, en Oshun aanroepen.

Dit boek is geschreven onder leiding van ‘Zij die fluistert’, mijn geestgids, als een bijdrage aan onze genezing. Het is speciaal geschreven voor vrouwen. Het tilt de zware rokken van God de Moeder op en toont met trots de vrucht van Haar schoot. Deze informatie is niet antimannelijk; het kan gebruikt worden door mannen die moe zijn geworden van het onvruchtbare trio: de Vader, de Zoon, en de Heilige ‘Geest’.

Dit boek is ontworpen om *Aleyos*, de niet-ingewijden, tegemoet te komen. Het is met opzet geschreven op een niveau en in een taal die het toegankelijk maakt voor leken. De mensen die ervoor gekozen hebben in afzondering te werken, kunnen het als een leidraad gebruiken. Zij die gezegend zijn met ouderen in een gevestigde gemeenschap wordt geadviseerd nederig hun leiding te aanvaarden. Het hier gepresenteerde materiaal geeft alle lezers een manier (niet dé manier) om op verantwoorde wijze geestelijke kracht te cultiveren en te gebruiken.

Dit boek concentreert zich op de voodoo van New Orleans. New Orleans-voodoo is net als Jambalaya, een pittig gerecht met veel fijne ingrediënten die samen worden gekookt. Het mengt de praktijken van drie continenten in één traditie. Het bevat Afrikaanse voorouderverering, indiaanse aardeverering, en Europees christelijk occultisme. Voodoo is een open systeem dat gemakkelijk nieuwe culturele en wetenschappelijke informatie opneemt. Deze tak van de voodoo vereist geen inwijding (hoewel inwijding mogelijk is); en het is niet onderworpen

aan een rigide hiërarchie. Een persoon kan alleen werken of in losse georganiseerde groepen die altaarkringen worden genoemd.

Hoewel de voodoo van New Orleans het door de tijd geëerde geloof heeft behouden, respecteert en moedigt hij ook de 'Goddelijke Inspiratie' van het individu aan. De toverspreuken en rituelen vereisen het gebruik van natuurlijke voorwerpen en maken gebruik van de artistieke talenten van de beoefenaar. Benodigdheden voor de magische werken zijn overal verkrijgbaar in botanica's. Botanica's zijn winkels die kaarsen, kruiden, wierook, oliën en beelden verkopen. Als je in een kleine stad woont, is er waarschijnlijk wel een botanica achter in een van de drogisterijen in je stad. Waar mogelijk worden in dit boek recepten gegeven voor het maken van jouw eigen benodigdheden en hulpmiddelen.

De voodoo heeft een speciale aantrekkingskracht op vrouwen. Omdat het het kind is van matristische tradities, erkent het spirituele verwantschap, moedigt het persoonlijke groei aan, respecteert het de aarde en maakt het gebruik van de kracht van seksualiteit en het menstruatiebloed van vrouwen. Menstruatietaboes die oorspronkelijk heilig en zelfopgelegd waren, zijn vervloekt en dwingend geworden onder de hemofobe mannelijke overheersing. Menstruatiebloed kan gebruikt worden om mannen te controleren, maar als feministisch-spirituele vrouwen hebben we er wel wat beters mee te doen. Helaas zijn veel vrouwen nog steeds bang voor hun natuurlijke essentie; de voodoo zal hen helpen deze angst te overwinnen. De voodoo is krachtig. Het biedt toegang tot drie krachtbronnen en kan gelijktijdig met elke andere traditie beoefend worden. Dit boek zal hier en daar parallellen trekken tussen de voodoo en andere tradities.

Het maakt gebruik van het onderbewustzijn en stimuleert de rechterhersen helft, maar berust niet uitsluitend op psychologische interpretaties van macht. Onze voorouders wisten dingen waar de moderne wetenschap nog steeds mee worstelt te 'verklaren'. Onze voorouders hadden toegang tot het collectief onbewuste eeuwen voordat Jungs moeder zwanger werd. Door voorouderverering wissen we de *Exorcist*-tapes en leren we om te gaan met geesten als vrienden, als leden van de familie.

Omdat de voodoo Afrikaans is, beschouwt hij spiritualiteit als een integraal onderdeel van het dagelijks leven. Omdat de voodoo van New Orleans werd gevoed door een 'klasse van bedienden', wordt zijn magie uitgevoerd als huis-tuin-en-keukenhandelingen. Omdat hij ontheemd uit zijn moederland overleefde, leert hij aanpassingsvermogen. Omdat

de waarheid gevonden wordt in de orale traditie, leert hij respect voor de ouderen. Omdat het doel is de wreedheid van de slavernij tegen te gaan, is reinheid het parool, moed de grootste deugd.

Dit zijn toch eigenschappen die alle Wijze Vrouwen en Amazones het waard vinden om te cultiveren.

Dit boek vergroot het begrip van de Afrikaanse spiritualiteit, verklaart de effecten van politieke overheersing, en leert de praktische toepassing van voorouderverering. Als priesteres zie ik dit als de essentiële stappen die genomen moeten worden om een vrouw in staat te stellen spirituele groei wijs en krachtig te benaderen.

De meeste toverspreuken en rituelen in dit boek zijn aan mij doorgegeven door mijn voorouders en geestengidsen. Andere zijn traditioneel en zijn aangescherpt in het licht van nieuwe kennis en omstandigheden (onze voorouders hadden zich nooit een nucleaire holocaust kunnen voorstellen). Alle werken in dit boek zijn getest door mijn uitgebreide familie met goede resultaten. Door te experimenteren, zul je vinden wat voor je werkt.

De politieke focus van dit boek is de ziekte racisme. Ik heb opzettelijk een sterk medicijn toegediend om deze degeneratieve ziekte tegen te gaan. Het recept is niet alleen te vinden in de inhoud van dit boek, maar ook in zijn stijl. Door kleine hoeveelheden Zwarte cultuur toe te dienen, zal ik je inenten tegen onwetendheid en onverdraagzaamheid.

Dit boek is geschreven in niet-seksistisch mensen-Engels. Moma, Momi, en Mami, de etnische Zwarte en Latijnse uitspraken voor het woord Moeder, worden gebruikt. Het woord zij wordt gebruikt om de hele mensheid aan te duiden. Wanneer ik verwijst naar mensen van Afrikaanse afkomst, gebruik ik het woord Zwart, met hoofdletter, uit respect voor de door ons gekozen naam voor onszelf. Godinnen, Goden, hun namen en persoonlijke voornaamwoorden die naar hen verwijzen, worden respectvol met een hoofdletter geschreven. Ik plaats ook Maria, de Moeder van God, in deze cirkel van gerespecteerden.

In hoofdstuk 7 geef ik suggesties voor het maken van altaren voor de Afrikaanse goden. Ik heb de namen opgesomd van katholieke heiligen die met hen verbonden zijn. Je kunt er wel of niet voor kiezen deze namen te gebruiken. Ik heb ze opgesomd voor jouw gemak en als eerbetoon aan de genialiteit van onze voorouders die ze gebruikten om de traditie in leven te houden.

In hoofdstuk 7 vind je ook volksverhalen die de persoonlijkheden en krachten van de goden illustreren. Twee van deze verhalen (Yemaya en

Oya) zijn origineel, gecreëerd door 'Zij die fluistert'. De andere vijf zijn originele vertolkingen van traditionele verhalen. De essentie van deze verhalen komt uit de ziel van het Yoruba-volk. Geen enkele priester of vertaler kan aanspraak maken op deze verhalen; het zijn geen fictieve werken. Ze vormen het hart van de orale traditie. Als Zwarte vrouw en priesteres van die traditie, erf ik ze door bloedverwantschap en toewijding. Ik zet me in om ze levend en relevant te houden voor het hedendaagse leven.

Witte vrouwen die zich werkelijk willen bevrijden van de stank van het racisme zullen een hulpmiddel vinden om hen bij die bevrijding te helpen. Zij zullen het antwoord ontdekken op de vraag: "Wat heeft Afrika met mij te maken?" Zij zullen begrijpen waarom Zwarte vrouwen verdacht afwezig zijn bij vrouwenrituelen, en waarom hun 'outreach'-programma's hebben gefaald.

Zwarte vrouwen zullen informatie vinden die ons helpt onszelf en onze ouderen beter te begrijpen. We zullen bevrijd zijn van het zuur dat we voelen wanneer iemand onze traditie 'bijgeloof' noemt. We zullen weten waarom onze grootmoeders beweren niets van de voodoo te weten, maar wel kunnen vertellen over zijn toverdrankjes en betoveringen. We zullen een van onze moeders, Mam'zelle Marie LaVeau, weer opeisen en haar bij haar juiste titel noemen.

Wij zullen onszelf in het 'ware licht' zien en andere vrouwen de hand reiken als gelijken, als zusters.

Amerikaanse vrouwen zullen lang verloren familieleden vinden die op hen wachten bij de rivier. *Las Latinas, vengán a rumbear con las Negras!* Aziatische vrouwen zullen de Zwarte tao zien. Alle vrouwen zullen recepten en rituelen vinden voor de empowerment van zichzelf en hun zusters.

Over geheime genootschappen wordt vaak gezegd dat "zij die het weten het niet vertellen, en zij die het vertellen het niet weten". Deze houding verklaart de wijdverspreide misinformatie over voodoo. Dit boek is geschreven door een ingewijde beoefenaar, iemand die het weet. Wat op verantwoorde wijze verteld kan worden is geschreven als een werk van liefde. De lezer die 'vaudeville' magie verwacht zal zwaar teleurgesteld worden. Zij die kracht respecteren en bereid zijn te werken aan zelf-transformatie zullen rijkelijk beloond worden. De gegeven informatie is nauwkeurig, praktisch en veilig.

Mijn persoonlijke verhalen bevatten wanhoop en moed, liefde en woede, humor en pijn. Ze worden je aangeboden als een altaarstuk, als